

Основні недоліки маркетингової політики досліджуваних підприємств

Недоліки маркетингової політики підприємств	Шляхи удосконалення маркетингової політики підприємств
1. Виробники недостатньо інформують споживачів про свої технології виробництва, що вигідно відрізняються від конкурентів	1. Необхідно в рекламі та маркуванні товару приділяти особливу увагу технологіям виробництва, що вигідно відрізняють дослідні підприємства від інших (наприклад, технологія виробництва хліба «Білоруський»), тим самим займаючи позицію лідера в області високої якості товару та кращих смакових характеристик. Особливу увагу необхідно приділяти сортам хліба, рецептура яких розробляється та покращується технологіями підприємств, як фірмової продукції, яку може виробляти тільки підприємство, що має високу якість товару та прагне до його постійного покращення
2. Недостатня реклама новинок продукції в засобах масової інформації. Повідомлення про випуск нової продукції постійно проводиться тільки на офіційних сайтах підприємств, через це нові сорти хліба не сприймаються більшою частиною населення (так як інформація на маркуванні не відображає принципових особливостей нового сорту хліба, а також не містить вказівки на те, що це новинка) та не користується високим попитом. Це може призвести до невиправданого зниження виробництва окремих сортів хліба як реакції виробника на споживчий попит	2. Відображення особливостей нових видів хліба на марці товару, при цьому вони повинні бути виділені на загальному фоні для кращого сприйняття споживачами. На клеймі вперше розроблених видів хліба доцільно розміщувати яскраву на погляд цитату «НОВИНКА», що буде допомагати проявляти більшу зацікавленість зі сторони споживачів
3. Недостатню увагу в рекламі та на клеймі товару приділено корисним властивостям хліба. Серед виробів досліджуваних підприємств галузі вплив хліба на життєдіяльність людини відмічено тільки на профілактично-лікувальних видах хліба та частково на елітних видах сортах. Хліба основного асортименту не мають такої інформації	3. Клеймо товару має відображати корисний ефект від споживання хліба, місткість в ньому вітамінів, мінеральних та інших властивостей. На нашу думку, таке маркування має бути притаманним на основних видах хліба, оскільки хліб – це основне джерело вітамінів та мінеральних характеристик, про які необхідно інформувати споживачів

Авторська розробка.

Запропоновані заходи вплинуть на покращення маркетингової політики підприємств, підвищення попиту на продукцію.

У комплексі запропоновані заходи охоплюють вплив основних засад на якість хлібопекарської продукції і дозволять підприємствам підвищити її рівень й закріпити отриманий ефект на майбутній період.

Висновки

Дослідження управління якістю продукції на підприємствах хлібопекарської галузі дозволило виявити проблеми, що потребують удосконалення системи управління якістю. Внаслідок цього розроблено систему напрямів для вдосконалення системи управління якістю хлібобулочними виробами, що охоплюють такі напрямки: підвищення рівня матеріально-технічної бази виробництва; удосконалення організації ви-

робництва і праці та вдосконалення маркетингової політики підприємства.

Список використаних джерел

1. Глічев А.В. Основи управління якістю продукції [2-ге видав., перероб. і доп]. – М.: «Стандарти та якість», 2001. – 424 с.
2. Львов Д.С. Качество та эффективность производства / Львов Д.С. – М.: «Знание», 1974. – 64 с.
3. Львов Д.С. Стандарт і якість (економічний аспект проблеми). – 2-ге видав., допов. і перероб. / Львов Д.С., Сєдов В.І., Сиськов В.І. – К.: Видавництво стандартів, 1975. – 368 с.
4. Огвоздин В.Ю. В дебрях терминологии / В.Ю. Огвоздин // Стандарты и качество. – 2005. – №7. – С. 79.
5. Сірохман В.І. Якість і безпечність зерноборошняних продуктів / В.І. Сірохман, Т.М. Лозова. – К.: Центр навчально-видавничої літератури.

УДК 622.013:553 (477)

А.В. БОДЮК,

к.е.н., с.н.с., в.о. завкафедрою, Київський університет управління та підприємництва

Вартісні аспекти надро-ресурсного виробництва

Дано обґрунтування суті та складових надро-ресурсного виробництва. Проаналізовано економічні та технологічні особливості вивчення надрових ресурсів і їх вилучення з природного середовища. Поділено на види виробничі процеси з пошуку і розвідки в природному середовищі автогенезних ресурсів. Запропоновано обліковувати види витрат на організоване надро-розвідувальне виробництво.

Ключові слова: потреби, суспільне виробництво, надра, ресурси, надрокористування, процесори, витрати.

А.В. БОДЮК,

к.э.н., с.н.с., и.о. завкафедрой, Киевский университет управления и предпринимательства

Стоимостные аспекты надро-ресурсного производства

Дано обоснование сути и составных надро-ресурсного производства. Проанализированы экономические и технологические особенности изучения ресурсов недр и их извлечения из природной среды. Разделены на виды производственные

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

процессы по поиску и разведке в природной среде автогенезных ресурсов. Предложено учитывать виды затрат на организованное недро-разведывательное производство.

Ключевые слова: потребности, общественное производство, недра, ресурсы, недропользование, процессоры, расходы.

A. BODYUK,

c.e.s., s.r.w., head of department of the Kiev university of management and entrepreneurship

Cost aspects of subsurface fossil resource production

The substantiation of the essence and components of subsurface fossil resource production. Analyzed the economic and technological features of a subsurface fossil resource production and their removal from their natural environment. Divided into types of production processes for prospecting and exploration environment emerging resources. Proposed account types of costs on organized subsurface fossil resource production intelligence production.

Keywords: needs, social production, mineral resources, resources, subsoil, processors, costs.

Постановка проблеми. Формуванням вартісної інформації супроводжується будь-яке виробництво. Результати геологічного вивчення надр (ГВН) відображаються геологічною інформацією. Тому і здійснюються певні інформаційні операції, формуються дані для визначення різних видів витрат на вивчення в надрах, видобування, переміщення корисних копалин у просторі та часі, багатоциклової їхньої обробки в процесі виготовлення продукції, придатної для виробничого чи побутового споживання.

Інформаційні операції з оцінки вартості надрової речовини здійснюються на всіх процесах: надро-розвідувального виробництва (НРВ), за нашим тлумаченням, у більш широкому розумінні, ніж геологічне дослідження надр; підготовки родовищ до експлуатації; видобування корисних копалин; реалізації видобутої продукції; переробки корисних копалин; збут продукції переробки; з відходами та ін. Але поняття НРВ вужче, ніж поняття надро-ресурсне виробництво, як пропонується його називати. Останнє включає ще й процеси вилучення корисних копалин, господарське використання підземного простору, дослідження експлуатованих родовищ, екологічні заходи та ін. За проблему також необхідно визнати створення нового механізму формування фіскальних ресурсів від надрокористувачів та мобілізації коштів до державної скарбниці.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. У відомих нам літературних джерелах з економічної і прикладної теорії вживаються поняття виробничої діяльності, матеріального та нематеріального виробництва і т.д. Суспільне виробництво структурно складається з таких елементів (фаз): власне виробництво, розподіл, обмін, споживання [3, с. 22]. Фази можна виділити і на процесах ГВН та по них здійснювати певні натуральні та вартісні оцінки.

Відомі праці О.Б. Боброва, М.М. Коржнева, М.Д. Красножона, М.М. Курило, Б.І. Малюка, В.А. Михайлова, В.С. Міщенко, Г.І. Рудька та інших науковців, які присвячені дослідженням геолого-економічних оцінок розвіданих родовищ [2, 4, 6, 7]. Але нам не відомі літературні джерела, в яких би досліджувалися інформаційно-вартісні та фіскальні аспекти надро-ресурсного виробництва.

Метою статті є розробка теоретико-фіскальних положень про надро-ресурсне виробництво та логічне його відображення у вартісних оцінках. Для досягнення визначеної мети нами проаналізовано нормативно-інформаційні аспекти організованих процесів підготовки і виконання пошуково-розвідувальних досліджень і робіт, а також, як їх продовження, процесів видобутку корисних копалин за потребами.

Виклад основного матеріалу. Отже, нами пропонується розглядати надро-ресурсне виробництво як наскрізний, поєднаний у складний ланцюг, багатоетапний процес дослідження надр, вилучення з надр корисних копалин і створення з них конкретних матеріальних благ для задоволення ними певних потреб суспільства. Цей процес включає, зокрема, пошуково-розвідувальні дослідження і роботи у надрах, господарське надрокористування, тимчасове зберігання, збут, переробку видобутих корисних копалин, комерційні процеси й т. ін. Наприклад, НАК «Нафтогаз України» здійснює наскрізне: розвідку, видобування, зберігання і продаж вуглеводнів споживачам тощо. Але такі процеси як наскрізні в цілому, на наш погляд, науковцями не досліджуються. Не розглядаються вони і з позицій, що надрові ресурси, за Конституцією України, є власністю народу України. Виходячи з фактора власності вартості цих ресурсів також мають бути оцінені для народу. Таким чином, взаємозв'язок різних етапів поєданого надро-ресурсного виробництва очевидний, але він не досліджений у вартісному його відображенні, оскільки надто складний.

Послідовність проведення геолого-економічної оцінки (ГЕО) ділянки надр наведена в [7, с. 37]. Вона включає такі етапи: визначення геологічної моделі ділянки надр; застосування параметрів кондицій на мінеральну сировину; оконтурювання і підрахунок геологічних, промислових, експлуатаційних запасів; створення геолого-промислової моделі родовища; моделювання технічних і технологічних показників експлуатації родовища; економічне моделювання реалізації гірничого проекту, яке включає визначення капіталовкладень, експлуатаційних втрат доходів і прибутку; встановлення промислового значення вартості запасів корисних копалин. Але вона, на наш погляд, не повна навіть для ділянки. Будь-якому виду НРВ передуює процес придбання виробничих ресурсів для конкретних видів діяльності підприємств, зокрема, сировини, матеріалів, технічних засобів тощо. Закінчується він підготовкою та поширенням звітної, комерційної та іншої інформації.

Отже, виробничі процеси по ГВН пропонується поділити на види: планово-організаційні заходи; геологорозвідувальні дослідження і роботи; бурині роботи, розкопки (визначається вартість цих робіт по затратах) та ін. Окремо виділяємо інформаційні процеси: проектно-пошукові роботи (вартість має проектна документація про стан надр); ГЕО ділянки надр; складання звітності; розробку ТЕО-кондицій; затвердження їх результатів та ін.

Виробничі процеси по промислового вилученню з природного середовища автогенезних ресурсів пропонується поділити на види: створення матеріально-технологічної бази; вилучен-

ня мінеральних ресурсів (видобуток корисних копалин); використання водних ресурсів, вітру як силового засобу (для потреб силової і освітлюваної енергетики); використання водного чи повітряного басейну як середовища (для потреб дорозвідки); вилучення ресурсів (для виробничих потреб, безповоротне промислове використання водних ресурсів); використання природних сил, полів (магнітних, гравітаційних) та ін.

Виробничі процеси по перетворенню ресурсів надр поділяємо на такі: перетворення речового ресурсу в інший речовий (вугілля у брикети, нафти у бензин); перетворення речового ресурсу в енергію (вугілля у тепло); перетворення одного виду енергії в інший (енергії вітру в механічну силу привода, енергії сонця в електричну) тощо. Продукти перетворення у вартісних оцінках отримують так звану додану вартість, яка, як відомо, оподатковується аналогічно з іншими продуктами виробництва при їхній реалізації.

Крім того, ми вважаємо, що до виробничих процесів з надровими ресурсами слід також відносити інфраструктурні (надання супутніх послуг (вартість послуг, ціна послуг); передача ресурсу у просторі й часі, з глибин землі на поверхню, на відстань (вартість ресурсів); виконання допоміжних фізичних робіт (вантажно-розвантажувальні роботи, тимчасове зберігання) та інші (вартість по затратах або за тарифами). Всі ці процеси супроводжуються вартісними оцінками затрат і результатів, фінансовими операціями.

Проведення фінансових операцій у надроресурсному виробництві нами також розглядається як наскрізний процес. На практиці фінансові операції здійснюються з метою забезпечення, за потребами, виробничими та трудовими ресурсами, започаткування і продовження процесів розвідки родовищ, або створення геологічної, дозвільної, проектної чи іншої документації, або видобутку корисних копалин, або їх переробки, інфраструктурних процесів (складування, тимчасового зберігання, транспортування, охорони). Тобто ці операції здійснюються для створення матеріальних благ або їх інформаційного відображення.

Вартість ресурсів розраховується як сума доходів, одержаних за весь розрахунковий період, за такою формулою:

$$B_p = \sum_{t=1}^T \frac{(D_t - B_t) \Pi_t}{(1 + E)^t} - \sum_{t=1}^T \frac{K_t}{(1 + E)^t}$$

де B_p – вартість ресурсів на дату оцінки;

E – норма дисконту;

D_t – річний дохід від реалізації товарної продукції в t -у році;

B_t – експлуатаційні витрати в t -у році, за виключенням амортизаційних відрахувань;

Π_t – розмір податків і платежів у t -у році, що не входять до експлуатаційних витрат;

K_t – капітальні вкладення в промислове будівництво в t -му році, включаючи придбання геологічної інформації;

T – строк використання родовища або ділянки надр для геологічного вивчення та/або видобування корисних копалин до виведення родовища з експлуатації;

Σ – знак суми [8].

На практиці гірничих робіт виділяють два головні способи розробки родовищ твердих корисних копалин: підземний і відкритий. Ці способи відрізняються і вартісними показниками. Для розробки родовищ підземним способом необхідно розро-

бити документацію для трьох стадій гірничих робіт: розтину, підготовки та очисного вилучення. Ця документація передбачає і заходи з енергозабезпечення, водовідведення, санітарії тощо.

Для стадії розтину документація регламентує технології і засоби для забезпечення доступу з поверхні землі до родовища (або його частини) за допомогою проведення гірничих виробок і створення умов з підготовки родовищ до вилучення корисних копалин.

Різні показники вартості родовищ і корисних копалин визначаються параметрами цих об'єктів. До таких, наприклад, належать: геологічні і промислові запаси руди; виробнича потужність кар'єру на добу; виробнича потужність кар'єру по гірській масі; виробнича потужність кар'єру по гірській руді; річна продуктивність кар'єру по вскриші; промисловий коефіцієнт вскриші; річна продуктивність кар'єру по руді, т/рік; собівартість видобутку 1 куб. м руди підземним (або відкритим) способом; термін розробки родовища; техніко-економічні показники відвальних робіт та ін.

Виробничі процеси по перетворенню надрових ресурсів поділяємо на такі: перетворення речового ресурсу в інший речовий ресурс (вугілля у брикети, нафти у бензин); перетворення речового ресурсу в енергію (вугілля, газу в тепло); перетворення одного виду енергії в інший (енергії вітру в механічну силу привода, енергії сонця в електричну для роботи силових установок) тощо. Продукти перетворення у вартісних оцінках отримують так звану додану вартість, яка, як відомо, оподатковується, аналогічно з іншими продуктами виробництва при їх реалізації.

Якщо розглядати аспект геологорозвідки або вилучення корисних копалин, то слід виділяти наступні природні складові, що забезпечують цей процес: ресурс природний – об'єкт розвідки або вилучення (наприклад, нафта, вугілля, вода мінеральна); середовище природне, де розміщуються природні ресурси взагалі, – надра; ресурсні об'єкти, тобто частина середовища, де здійснюється безпосереднє використання (відбір, збір, видобуток) ресурсу (свердловина, шахта); ресурсоносії (руда). В окремих випадках ресурсні об'єкти можуть бути одночасно ресурсоносіями (поклади вугілля). Кожен з цих об'єктів оцінюється у вартісних показниках за відображеною його натурально-вартісною інформацією.

Далі, з цими об'єктами здійснюються певні процеси створення або перетворення вартостей: разове відокремлення ресурсу від природного середовища (на етапах геологічного вивчення надр); формування геологічної інформації про корисні копалини або їх родовища; систематичне відокремлення ресурсу від природного середовища (видобуток нафти, газу, забір мінеральної води); процес відокремлення ресурсу від ресурсоносія (виплавка сталі з руди).

Результати даних процесів також оцінюються у вартісних показниках. Встановлення видів і значення цих показників взагалі належить до економічної науки. Крім того, певними засобами (буровими установками, комбайнами), названі нами процесорами, з надровими ресурсами здійснюються відповідні підготовчі операції, далі виконуються видобувні операції, застосовується тара (різних форм, призначення) тощо. В цьому напрямі також необхідно визначати надрокористувача (фізичну чи юридичну особу), його економічне середовище (банки, контрагенти, держава).

Певні затрати виробничих ресурсів здійснюються на роботі по утворенню розвідувальних та експлуатаційних гірничих виробок. Їх розрізняють в залежності від призначення. Перші використовують для пошуків і розвідки родовищ корисних копалин, другі – для розробки родовищ, тобто для виймання корисних копалин із надр. Експлуатаційні виробки, своєю чергою, в залежності від призначення поділяються на виробки, що розкривають, підготовлюють, і очисні.

Гірничі виробки, що, зокрема, називаються розтинаючими або капітальними (стволи, штольні), які мають безпосередній вихід на земну поверхню, також необхідно об'єктивно оцінювати у вартісних показниках. Ці показники значимі, оскільки в період експлуатації родовищ по виробках транспортують корисні копалини, пусті породи, людей, техніку, конструкції, матеріали. Через них вентилюють середовище, роблять водовідлив, каналізацію, подають енергію тощо. Тобто має місце ціла низка матеріальних затрат. Оцінюють витрати і на розкриття запасів корисних копалин, для розробки яких проведено всі необхідні виробки розтину.

Висновки

Надро–ресурсне виробництво, як широке поняття, слід розуміти в сукупності автогенезного (стихійного) чи організованого утворення (наприклад, збагачення) надрових ресурсів, організованого геологічного їх вивчення, вилучення і доведення до користувача (покупця, переробного підприємства). Фіскальна вартість продуктів цього виробництва визначається по фіскальних оцінниках і фіскальних нормативах.

Витрати на гірничі виробки, названі розтинаючими або капітальними (стволи, штольні), які мають безпосередній вихід на земну поверхню, також оцінюються у вартісних показниках. Ці показники значимі, оскільки в період експлуатації родовищ такі виробки використовуються для різних потреб (транспортування речовин, людей, техніки, конструкцій, матеріалів, пристрої вентиляції, водовідливів, каналізації, подачі енергії тощо). Оцінюють витрати на розкриття запасів корисних копалин, для розробки яких проведено всі необхідні виробки розтину.

Виробничі процеси по промислового вилученню з природного середовища автогенезних ресурсів пропонується поділити на види: створення матеріально–технологічної бази для ГВН, видобування (будівництво вишок, установка бурового обладнання, насосів); вилучення мінеральних ресурсів (видобування корисних копалин); використання засобів силової і освітлюваної енергетики; використання водного чи повітряного басейну як середовища (для потреб дорозвідки); вилучення ресурсів (для виробничих потреб, безповоротне промислове використання водних ресурсів); використання природних сил, тиску, полів тощо; інформаційне відображення процесів; вартісні оцінки затрат на процеси і вилучених ресурсів.

Бухгалтерський облік затрат на виробництво ведеться по рахунках класу 8 «Витрати за елементами». Витрати, що включаються до собівартості, групуються за такими елементами:

матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати, інші затрати. Таке групування не враховує природу використовуваних ресурсів. Елементи «інші операційні витрати», «інші витрати» однозначно не регламентовані. Тому необхідно деталізувати облік витрат. Крім того, на наш погляд, слід окремо групувати витрати по грошових зобов'язаннях перед державою, а також до собівартості включати витрати на техніко–технологічні новації з тим, щоб у підприємств формувалася власний фонд грошових ресурсів на інноваційну діяльність.

Отже, за елементами затрати на НРВ пропонується обліковувати за такими групами (відповідно й за рахунками бухгалтерського обліку): природні сировинно–матеріальні ресурси (операційні); штучні сировинно–матеріальні ресурси (операційні); технічні ресурси (процесори); оплата праці; інформаційні ресурси; енергія; грошові зобов'язання перед державою; грошові зобов'язання перед цільовими фондами; техніко–технологічні новації; інші операційні витрати. Тому відповідно доцільно переглянути й структуру калькуляції, а також інші статті обліку, зокрема класу 2 «Запаси» (в тому числі їх види) поточних зобов'язань, їхнє забезпечення, капіталу. Ці затрати впливають на: вартість геологічної інформації, що отримується у процесі пошуково–розвідувальних досліджень і робіт; вартість вилучених надрових ресурсів; суму фіскальних платежів надкористувачів. Надрові ресурси, інформація про них, продукти їх переробки, а також інші вилучені підземні продукти мають належати народові України. Тому і відповідні фіскальні платежі, що мобілізуються до державного або місцевого бюджетів, мають у певних пропорціях належати народу.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Велес, 2006. – 48 с. (із змінами).
2. Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Міщенко В.С. та ін. Природно–ресурсний потенціал сталого розвитку України. – К.: РВПС України, 1999. – 716 с.
3. Федоренко В.Г., Ніколенко Ю.М., Діденко О.М. та ін. Основи економічної теорії: Підручник / За наук. ред. проф. Федоренка В.Г. – К.: Алеута, 2005. – 511 с.
4. Основи економічної геології: Навч. посіб. для студ. геол. спец. вищ. навч. закл. освіти / М.М. Коржнев, В.А. Михайлов, В.С. Міщенко та ін. – К.: Логос, 2006. – 223 с.: іл. – Бібліогр.: С. 218–222.
5. Положення про порядок розпорядження геологічною інформацією: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 13.06.95 №423.
6. Малюк Б.І., Бобров О.Б., Красножон М.Д. Надрокористування у країнах Європи і Америки: Довідкове видання. – К.: Географіка, 2003. – 197 с.
7. Рудько Г.І., Курило М.М., Родованов С.В. Геолого–економічна оцінка родовищ корисних копалин. – К.: АДЕФ–Україна, 2011. – 384 с.
8. Методика визначення вартості запасів і ресурсів корисних копалин родовища або ділянки надр, що надаються у користування: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 №1117.